

KRAJINA LNOVÁ

Místo realizace: ŠKOLA, MUZEUM A POJIZERSKÁ GALERIE SEMILY

Termín realizace: DUBEN

Cílová skupina: 4.třída

Téma: Semilsko jako krajina s tradicí tkalcovství

Hlavní sdělení: Semilsko je místem, kde tkalcovství bylo po dlouhou dobu hlavním zdrojem živobytí místních lidí, ať už spojeným s pěstováním lnu nebo později se zpracováním bavlny.

Vzdělávací cíle:

- ⊙ Žák ví, že v okolí Semil se lidé dříve živili tkalcovstvím a že počátky tkalcovství souvisejí s pěstováním a zpracováním lnu v místní krajině.
- ⊙ Žák si dokáže představit, že život našich předků před 200 lety nebyl snadný.
- ⊙ Žák si uvědomí, že tomu není až tak dávno, kdy bylo oblečení cenným majetkem.
- ⊙ Žák ví, že s výrobou textilu (oděvů) v historii i dnes souvisí aspekty negativní pro přírodu či zdraví lidí.
- ⊙ Žák se zamýšlí nad spotřebou textilu ve svém vlastním životě.

Anotace: Žáci se ve třídě setkávají s Otou Botou a jeho manželkou, obyvateli Semil 19. století. Vyslechnou si část jejich životního příběhu, který je zavede až do semilského muzea, kde se dozvídají více o zpracování lnu a historii tkalcovství v regionu. Nakonec se vrací do třídy a zkoušejí si tisk na textilní materiál z historické matrice.

Délka výukového programu: 3 hod. 45 min.

Harmonogram:

(60 min.) aktivita Život Oty Boty, část první (škola)

(20 min.) *svačina*

(30 min.) aktivita Život Oty Boty, část druhá (muzeum)

(60 min.) aktivita Odívání v historii

(10 min.) *přesun zpět do školy*

(45 min.) aktivita Tisk na látku

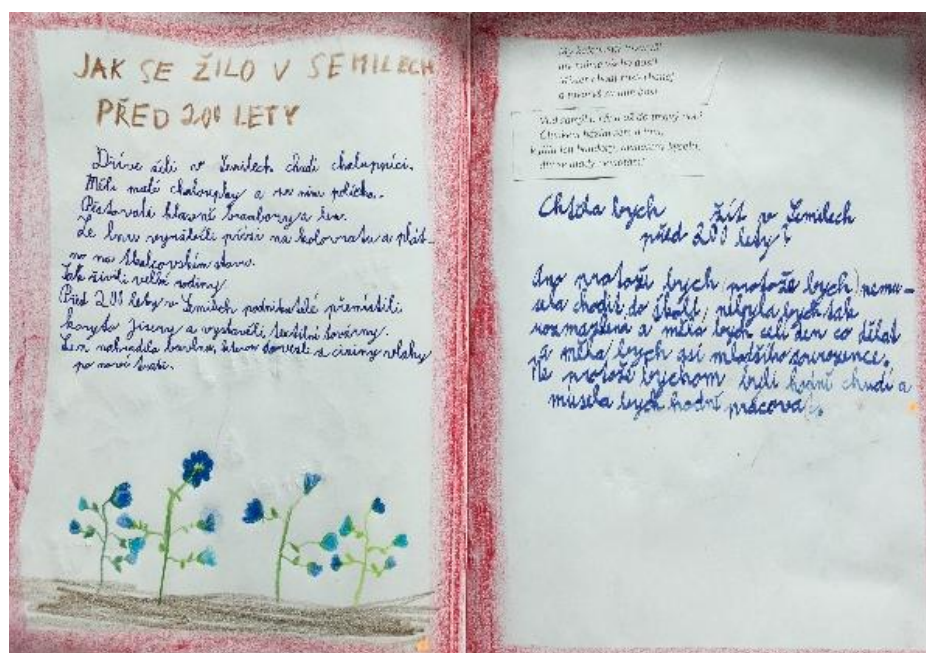
Počet průvodců: ideálně 4 (pedagog, 2 herci - Ota Bota a jeho žena, pracovník muzea), minimálně 2 (pedagog + pracovník muzea)

Příprava:

→ Se zaměstnancem semilského muzea domluvit realizaci výukového dne, zapůjčení krojů a tiskařské matrice, předání dopisu od Otova syna Rudolfa.

Související aktivity:

- ❖ Práce s textem ve skupinách na téma len a bavlna. Kde a jak rostou, z čeho se vyrábí vlákno, jaké jsou jeho vlastnosti? Co to znamená biobavlna?
- ❖ Zkoumání cedulek na oblečení. Jaká je země původu oblečení, které nosím/e?
- ❖ Pátrání v rodině po lidech, kteří pracují či pracovali v textilce. Jaké to bylo? Kde v okolí Semil ještě fungují textilky? Co vyrábějí?
- ❖ Zpracování příběhu Oty a Markéty do formy malého divadélka – tj. tvorba figurek/loutek, „rekvizit – kulis“ či dialogů dle scénáře. Pro poutavé vyprávění příběhu pedagogem v příštích letech, nebudou-li k dispozici herci do rolí.
- ❖ Výroba sáčků z barvených látek.
- ❖ Zápis do deníku/ sešitu. Například odpovědi na otázky: Jak se žilo v Semilech před 200 lety? Chtěl bych žít v Semilech před 200 lety?

Ukázka zápisu z deníku.

Aktivita 1: Život Oty Boty

místo: škola, Muzeum a Pojizerská galerie Semily

časová dotace: 110 min. (včetně přesunu ze školy)

cíle:

- ⊙ Žák ví, že v okolí Semil se lidé dříve živilí tkalcovstvím a že počátky tkalcovství souvisejí s pěstováním a zpracováním lnu v místní krajině.
- ⊙ Žák si dokáže představit, že život našich předků před 200 lety nebyl snadný.

pomůcky:

pro průvodce

- **pro variantu B: převleky a rekvizity pro herce - lidový oděv pro Otu a jeho ženu zapůjčený z Muzea Semily (+ vyšívaný kapesníček, barevný šátek)**
- **zvuk tovární sirény**
- **malý zvoneček**
- text Otova života
- dopis od Otova Syna Rudolfa – ručně psaný (**potřeba přepsat z elektronické podoby**)
- pracovní list „Život Oty Boty“
- fixa omývatelná
- podložka
- tužka

postup:

- **úvod:** „Vrátíme se dnes do historie, nepříliš vzdálené, přibližně 200 let zpátky. Čeká nás detektivní práce. Úkolem bude zjistit, jak se odvíjel život místního rodáka Oty Boty.“
- **rozdělení do skupin:** Žáci se rozdělí do skupin po 4 a mají za úkol pročíst si otázky v pracovním listě „Život Oty Boty“.
- **příběh - práce s pracovním listem:**
varianta A čtení (zvládne sám pedagog) – Pedagog/průvodce čte postupně scénář (život Oty Boty) a nechává žáky ve skupinách tipovat, jak se dál život Oty odvíjel - viz pracovní list. Případně příběh vypráví formou malého divadélka, viz související aktivity.
varianta B scénka v krojích (s dvěma herci) - 2 průvodci odcházejí pryč ze třídy a vracejí se v historickém převleku (zapůjčeném ze semilského muzea) jako Ota Bota a jeho manželka Markéta. Ota vypráví příběh svého života, vždy když zazvoní zvonečkem, žáci mají chvíli na to, aby v pracovním listě zaškrtnli svůj tip, jak se jeho život odvíjel dál. Markéta sedí na židli. Vstane, až když se objevuje v Otově životě, pak mu stojí po boku a vypráví část příběhu i ona. Příběh života Oty Boty je přerušeno, když Markéta a Ota musí odejít do továrny na směnu. Ota zazvoní na zvon, který simuluje zvuk tovární sirény – průvodci (herci) opouštějí třídu. Žáci zatím v pracovních listech vyplňují otázku, jak asi dál pokračoval život Oty a Markéty. Průvodci (herci) se vracejí do třídy už v civilu a poslouchají, jak žáci vyplnili pracovní list včetně pokračování Otova života (jakoby nic nevědí, přece tu nebyli, když tu byl Ota s Markétou:).
- **vcítění se do postav:** Dříve, než si začneme říkat zvolené možnosti, jak se ubíral život Oty a Markéty, průvodce poprosí žáky, aby si lehli na zem, zavřeli oči a představili si, že jsou Ota nebo Markéta. „*Nemáš jídlo, abys nakrmil své děti, pak dostaneš práci, sláva, konečné peníze, ale je to dřina od rána do večera, 6 dní v týdnu, v neděli*“

do kostela, a trochu masa k obědu a znovu dokola (zdraví Ti chřadne / umřela Ti žena). Nad čím přemýšlíš, co se Ti honí hlavou?“ Následuje společné sdílení v kruhu.

Průvodci v rolích – Ota Bota se svou ženou Markétou.

- **sdílení zvolených odpovědí:** Skupinky prezentují své odpovědi a pak společně přemýšlíme, kam v Semilech bychom mohli zajít, abychom zjistili, jak to skutečně s Otou a jeho ženou bylo. Dohodneme se, že zkusíme semilské muzeum. V muzeu oslovíme zaměstnance v obchůdku (ideálně historik p. Chvátal).
- **pátrání v muzeu:** Třída přichází do muzea. V prodejně nalézáme pana Chvátala a ptáme se ho, jestli nemá nějaké informace o Botových, kteří žili někdy v první polovině 19. století. Pan Chvátal se zanoří do archivu a vrací se s dopisem, kde není podepsaný Ota ale Rudolf Bota. Dopis, ve kterém je popsán konec Otova a Markétina života, přečte nahlas. Poté se přesuneme na půdu do expozice a společně si objasníme, jaké varianty Otova života jsou správné a proč. Pan Chvátal se ptá skupinek na odpovědi a pak vysvětluje dobový kontext za využití objektů v expozici. Součástí povídání je i popis zpracování lnu s ukázkou tkalcovského stavu.

Ukázka fungování tkalcovského stavu v semilském muzeu.

Aktivita 2: Odívání v historii

místo: expozice semilského muzea

časová dotace: 60 min.

cíl:

- ⊙ Žák si uvědomí, že tomu není až tak dávno, kdy bylo oblečení cenným majetkem.
- ⊙ **Žák ví, že s výrobou textilu (oděvů) v historii i dnes souvisí aspekty negativní pro přírodu či zdraví lidí.**

pomůcky:

- pracovní list „Tipovačka oblečení“
- podložky
- tužky

postup:

- **představení části expozice zaměřené na výrobu barvených šátků:** Navážeme na životní příběh Oty a v expozici na půdě muzea se přesuneme do části, která se věnuje výrobě barvených šátků v Semilské továrně. Zaměstnanec muzea krátce popovídá o výrobě šátků, dotkne se i environmentálních, zdravotních a sociálních hrozeb tehdejší výroby. Osvětlí, že dnes je tomu podobně v rozvojových zemích, ze kterých oblečení dovážíme. (10 min.)

Žáci u vitríny s barvenými látkami.

- **tipovačka:** Žáci pracují ve skupinkách a zkusí si vyplnit tipovačku na téma, jak vypadalo odívání okolo roku 1850. (15 min.)
Správné odpovědi - 1c; 2a; 4b; 3acd; 5a; 6b. Více k tématu v přílohách - podkladový materiál v přílohách, případně publikace *Ušité z vlny, Inu a hedvábí* od pí. Jakoubiové.
- **rozluštění:** Společně si řekneme správné odpovědi a vysvětlíme je skrze uvedení dobových souvislostí. (35 min.)

Aktivita 3: Tisk na látku z historické matrice

časová dotace: 75 min.

cíl:

- ☉ Žák se zamyslí nad spotřebou textilu ve svém vlastním životě.

pomůcky:

- historická matrice (forma) na tisk na textil (zapůjčená ze semilského muzea)
- barvy na textil (k zakoupení v Semilech na náměstí)
- houbičky na nanášení barvy
- misky na barvu
- podložka
- textil na tisk
- kopie tisku matrice na polovině A3 papíru k dokreslení/ pro každého žáka
- barvy na dokresbu/ domalbu
- materiál na tisk – kousek světlé látky, případně tričko, šátek (zajistí pedagog nebo si děti donesou vlastní)

postup:

- **tisk a dokresba:** Žáci si na přinesenou textiliu tisknou vzor z historické formy. U formy se střídají ve skupinách. 1. skupina tiskne na látku a 2. skupina dělá dokresbu na papír formátu A3, tj. tvoří na druhou půlku papíru vlastní zrcadlovou kresbu/malbu k opíranému otisku matrice – dotisk vzoru byl pravděpodobně realizován za použití dalších forem, které nemáme. Látku s otiskem matrice si žáci barví barvami na textil dle vlastní fantazie.

1_žáci při tvorbě zrcadlové dokresby; 2_ukázka dokresby

1_žáci při malbě na látku; 2_ukázka malované látky

- **společná reflexe dnešního dne:** Metodou „zpětný pohled“ postupujeme od toho, co bylo na konci k začátku. Nakonec se žáci zamýšlejí nad svou spotřebou textilu.

Vytvořilo: Středisko ekologické výchovy Český ráj

Autoři: Lenka Javůrková, Vít Preisler – ve spolupráci s panem Chvátalem z Muzea a pojizerské galerie Semily

V roce: 2025

Tento materiál vznikl za finanční podpory Libereckého kraje.

